експериментът УОРЛОУ

ПРОЗОРЕЦ
2020

Човешко е да мразиш този, когото си наранил.

Тацит, „Агрикола“

Награда от 50 паунда на година до края на живота му се предлага на всеки, който се съгласи да живее седем години под земята, без да вижда човешко лице: да остави ноктите на ръцете и краката си да растат през цялото време на затварянето, както и брадата си. Квартирата е оборудвана с баня със студена вода, камерен орган и толкова книги, колкото обитателят пожелае. Провизиите се вземат от масата на г-н Поуис. Ще бъдат осигурени всякакви удобства.

Хърбърт Поуис, Морхам Хауз, Херефордшър
януари 1793 г.

Част I

Глава 1

Надолу, надолу. Той подушва мръсния въздух, слуша мъжа. Поуис.

– Осигурявам много гориво и подпалки, Уорлоу. Ще имаш четири кошници дърва на ден и кофа морски въглища. Те ще бъдат сваляни сутрин. В онзи шкаф там има кутийка с прахан, маслени лампи, кутии със свещи. Бурканът на маслената лампа ще бъде пълнен всяка седмица. Изпрати бележка, ако имаш нужда от още. Опитал съм всичко сам и работи идеално. Самюъл, запали огъня на Уорлоу.

– Сам си паля огъня!

– Да, разбира се. Но нека стоплим мястото, докато те развеждам.

Бяла покривка. Лъжица, вилица. Сребърни. Винена чаша! Краката на столовете са като сгънати колене, никога не съм сядал на такива. Погледни това! Всички свещници са лъснати. Месинг. Картини.

Кой е този в огледалото? Дали съм аз? Или той?

– Три хранения на ден, както казах. Когато Дженкинс разпределя порциите, ще ви пратя една по асансьора. Много съм доволен от него. Ела тук. Погледни: отваряш го и вътре има две полици. Това е просто кухненски асансьор, но плотът му няма крака, а е закрепен за макара. Както се вдигат чували в хамбара.

– Не бъди толкова озадачен, Уорлоу! Достатъчно го-

лям е за подноси, достатъчно здрав за сандъка с гориво. Дълго се спуска, но ако храната се покрие, ще остане топла. Дръпни въженцето и прати обратно празните чинии. Звънни първо със звънеца, за да предупредиш хората в кухнята.

Поуис отива до другия край на стаята. Той го следва като куче.

– Това е органът.

Орган?

Поуис отваря вратите на шкафа.

Не е шкаф. Подредени метални тръби. Големи, малки.

Поуис вдига капака на клавиатурата. Пръстите му са тънки и много чисти.

Какво иска да направя сега?

– Рамката на този камерен орган е от орехово дърво. Красива изработка. Надявам се да те забавлява, Уорлоу. Хубав е. Пробвах няколко и този със сигурност беше най-добрият. Докато свириш на него, изпомпвай с крака въздух към тръбите. Немного силно. Не би искал да счупиш педала.

Сяда. Краката му се движат нагоре-надолу. Инструментът хрипти като старица.

– Видя ли? – Свири мелодия, тананика я. – Истински герой победител! Ще те държи в добро настроение.

– Никога не бих могъл да направя това.

– Хм. Е, можеш да пееш, нали? Можеш да свириш нотите на мелодия с един пръст.

Пея като куче. Другите ще се смеят!

– Разбира се, не знаех кой ще приеме предложението. Има цяла папка с музика: повечето Хендел, химни, Йохан Себастиан Бах. Но няма значение.

– А сега насам. Тази малка стая е банята. Водата във ваната идва от цистерна. Пусни кранчето.

– Вана? Сър?

– Знам, че никой няма да те вижда, но ще искаш да се измиеш. Дори без мръсотията от полята и конете.

Брадата и косата ти ще станат дълги. Нали помниш?

Никакво рязане. Няма ножици, нито ножове. И без това не може да си реше косата, нали? *Кряк, кряк. Кряка като гъска, без да спира. Но не е пиян. Той не се напива, не и той.*

Поуис го оглежда от горе до долу.

– Хм. Ваната може да ти се стори тясна, Уорлоу. Но виж, има сапун, военен, нищо прекалено парфюмирано. Четка за зъби, пудра. Когато имаш нужда от още, трябва да си поискаш. Направи го, като напишеш бележка и позвъниш, за да я изпратиш горе. Водата е студена, разбира се. Някога това се смяташе за полезно, но ваната не е много далече от огъня. Цистерната е там горе, отстрани. Дръж я под око, моля.

Те се връщат обратно. Огънят весело гори.

– Пращай горе мръсните дрехи. Пращай и гърнето от тоалетния стол.

Гърне! Тоалетен стол! Той свежда очи. Вижда краката си, големите си налъми. Кожените обувки на Поуис. Малки за мъж.

– Каква работа ще върша, сър?

– Животът тук ще бъде работата ти. Животът ти тук в продължение на седем години. В името на познанието, на науката: да видим как се справяш без човешка компания. Името ти ще се прочуе, Уорлоу! Ще станеш известен.

– Замисли се за отшелниците, които избират да живеят сами до края на живота си, какво биха били за тях седем години. Отшелниците прекарват дните си в молитви, но аз не те наемам, за да правиш това.

Той млъква.

– Вярваш ли в Бог, Уорлоу?

– Ходя на църква на Коледа.

– Е, няма значение. Не те изпитвам. Аз самият ходя рядко. Но съм оставил и Библия сред книгите. Само тя може да те забавлява поне седем години! – смее се той неловко. *Иска ми се да си тръгне, да ме остави да започна.*

– Поддържай мястото подредено и мети. Има метли, всичко необходимо за целта. Навивай часовника на всеки осми ден и отбелязвай датата, иначе ще загубиш представа за времето. Това е стрелката на деня. Виждаш ли, тя показва кой ден от месеца е. Ако звъненето те изнервя, спри да навиваш тази страна. – *Не мога да запомня всичко това.*

– Чети книгите и искай и други, каквито си пожелаеш. Избрал съм ги внимателно. Но аз имам голяма библиотека, можеш да си поръчваш каквото пожелаеш.

– Никога не съм чел книга.

– *Блажени са четящите!* Сега ще имаш време да го направиш. Можеш да четеш, нали? Каза, че можеш. А да пишеш? Разбира се, че можеш, подписа договора. Има писалки, мастило, хартия и дневник. Виж, това е първият, 1793 година. Моля, води дневник. Ще пращам нов всяка година. Воденето му ще бъде от огромно значение за мен, когато опиша всичко, за да го пратя на Кралското общество.

– Дневник, какво е това, г-н Поуис, сър?

– В него записваш какво правиш всеки ден. Първо пишеш датата, след това какво се е случило през деня или пък какво си мислил. Никак не е трудно. Хубаво е, че си преминал през някакво обучение.

– Беше преди много години.

– Ще си спомниш всичко, сигурен съм.

Поуис му стиска ръката. *И на него му писна.*

– Късмет, Уорлоу! Не забравяй, че за съпругата и децата ти ще се полагат грижи. Ти ще го направиш! Ще се видим отново през 1800 г.

Той се усмихва. И си тръгва със своите елегантни кадифени панталони и сако. Заключва вратата. Дава указания на лакея Самюел от другата страна.

Вратата се заковава с дъски. Четири на брой. Удари с чук. Звук от метал, потъващ в дървената рамка.

*

Хърбърт Поуис излезе от къщата в овощната градина. Беше превъзбуден. Не бе говорил толкова много за толкова кратко време от години. Обикновено си мълчеше, от младини бе склонен към солипсизъм. Сега, след като обсипа мъжа с указания, не можеше да стои на едно място. Крачеше между младите дръвчета, докосваше ги внимателно с пръсти, сякаш ги поздравяваше. Все едно имаше перка на задните си части. Лекият ветрец го обсипваше със сливови цветчета.

Най-накрая можеше да допринесе с нещо важно към сферата, на която се възхищаваше: естествената философия, науката. Прекалено дълго се бе спотайвал в ъглите. Четеше, все четеше, пътуваше, когато бе по-млад, на средна възраст се грижеше за малкото си имение. Скоро щеше да стане на четиресет и пет, а когато си направеше труда да погледне към косата си, виждаше, че тя посивява. Беше доволен от подобренията в къщата, успешното отглеждане на цветя, дървета, плодове. Правеше разумни покупки при пътуванията си до разсадници в Търнъм Грийн, Шепърдс Буш и Лодиджис в Хакни и магазините за семена на Фенчърч Стрийт. Изписваше книги с бележки. Беше построил зимна градина по собствен проект, основаващ се на това, което бе видял в Челси и на други места. Тя бе почти три метра широка и двайсет метра дълга, отопляваше се с котле на морски въглища, което Поуис палеше през ноември и загасваше, когато всяка опасност от слана бе отминала. Морските въглища горяха с малко пушек, не задушаваха крехкия разсад.

През годините бе тествал доста семена, особено най-новия внос от Южна Америка и от другия край на света. Беше експериментирал с присаждане върху крушово стъбло, а сетне изпрати няколко кратки статии на Кралското общество. Любима му беше скорошната „Из-

следване на ефективността на метода на за запазване на цветовете на плодните дръвчета от пролетни слани в графство Херефордшър“. Трудовете му бяха незначителни, но все пак представляваха някакъв принос. Преди няколко години обаче Бенджамин Фокс бе задал въпрос, който го бе стреснал и не можеше да забрави: „За кого е всичко е това?“

Е, бе отговорил той, няколко градинари може да прочетат статиите ми за китайските лилии или за капризното секирче. Някои от член-кореспондентите може да си спомнят името ми. Но Поуис нямаше деца, нито съпруга, нито братя или сестри, нямаше никакви роднини. Правеше всичко за удоволствие.

Едновременно обичаше и презираше диалога с Фокс, който се водеше изцяло с писма. Това се беше превърнало в навик. С Фокс бяха учили в едно и също училище, където се мразеха. Но епистоларната връзка, която не изискваше физическо присъствие, удовлетворяваше и двамата и разцъфна, след като завършиха. Беше забавление за интелекта. Поуис забавляваше Фокс с ботанически и архитектурни подробности, Фокс размахваше унитаристкия си пръст. Цитираха откъси от последните прочетени книги и разни латински сентенции, които изравяха от образованието си. Споделяха политически мнения. Поуис го правеше внимателно, тъй като не се интересуваше много от темата, а Фокс – със страст. Той настояваше да сравняват положението на бедните в Лондон и в уелската провинция, макар че Поуис не ги бе виждал, тъй като през повечето време бе затворен в къщата и градината си. Фокс срещаше калайджии и цигани дори когато излизаше в полята. Поуис можеше да измине километри и да срещне само овце.

Той бе гостувал в къщата на Фокс в Хампстед само веднъж, по време на пътуване до Лондон за покупка на семена и разсад. Това се бе оказало грешка.

Къщата имаше приятна съвременна архитектура,

макар че беше прекалено малка за голямата личност и жизнерадостния характер на Фокс. Той покани Поуис в кабинета си.

– Тук пиша своите послания до дивия Херефордшър! Бюрото беше на баща ми, викар в „Св. Богородица“ във Финчли. За щастие, почина, преди да се откажа от Светата Троица, иначе можеше да ме изключи от завещанието си.

Сърцето на къщата бе удобната и небрежно обзаведена трапезария с голяма овална маса, която очевидно приютяваше многото приятели на Фокс.

– Да, тук по къщите си много пъти пируваме с идеи. И също така се храним, можете да сте сигурен в това. О, как дъвчем конституцията, Поуис! Как кълцаме на ситно монархията, как правим на миш-маш правителството! Разбира се, най-добрите събирания стават у Джон Тук в Уимбълдън, но заради разстоянието дотам ми се налага да ставам много по-рано, отколкото ми се ще. Но вие, Поуис, казвате, че никога не каните гости?

– Никога.

– И сте убеден в агностицизма си? Смятате, че всичко е измама.

– Да.

– Тогава настоявам да ме придружите до Нюингтън Грийн в неделя, защото, нали разбирате, ние, унитаристите, имаме най-рационалната съществуваща религия. Би трябвало да ви хареса.

Фокс беше арогантен, неговата общителност и сигурност бяха потискащи. Поуис очакваше във всеки един миг да го препъне някоя дума, макар страдащите от подагра крака на Фокс да не бяха в състояние да направят това реално. Между тях двамата като че ли нямаше нищо общо. В писмовна форма това нямаше значение, но заставането лице в лице бе непоносимо. Поуис стоеше зад дебелия гръб на Фокс и копнееше да се измъкне.

Но сега най-накрая имаше отличен отговор на въпро-